

چگونه امام رضا(ع) به لقب رضا معروف شدند

استاد دانشگاه قرآن و حدیث به توضیح چگونگی معروف شدن امام رضا(ع) به لقب رضا پرداخت و گفت:

استاد دانشگاه قرآن و حدیث به توضیح چگونگی معروف شدن امام رضا(ع) به لقب رضا پرداخت و گفت: دو روایت متفاوت در منابع شیعه و سنی در این باره نقل شده است که روایت شیعه آن را نامی از جانب خداوند و اعطایی از مقام ذات احدیت می داند.

مهدی غلامعلیه گزارش ایکننا، حجت الاسلام والمسلمین مهدی غلامعلی؛ استاد دانشگاه قرآن و حدیث، ۱۴ مردادماه در نشست علمی «احادیث مشترک امام رضا(ع) در مذاهب اسلامی» با بیان اینکه عموماً در کتب رجالی اهل سنت از امام رضا(ع) با عنوان «امام» یاد شده است، گفت: امام به کسی می گویند که از جهت وثاقت از دیگران بالاتر است؛ ما تعابیر عدل و ثقه داریم و کسی که مافوق وثاقت است از او به امام تعبیر می شود که البته ما در شیعه این مسئله را نداریم. کتب رجالی اهل سنت، هفت نوع است و مطالب زیبایی در مورد امام رضا(ع) در این کتب وجود دارد.

وی افزود: اولین مطلب هویت علی بن موسی الرضا است؛ سمعانی شافعی مذهب در انساب اسم امام را به صورت مشهور علی بن موسی بن جعفر بن محمد آورده است؛ اعراب برای همه اسامی کنیه دارند چون مستحب می دانند بچه که به دنیا آمد برای او کنیه بگذارند و برای امام رضا(ع) هم کنیه معروف «ابوالحسن» را ذکر کرده اند. در مقاتل الطالبیین کنیه «ابوبکر» را هم آمده که شاذ است.

غلامعلی با بیان اینکه برای امام رضا(ع) القاب متعددی مانند رضا، هاشمی، علوی و... بیان شده است، اظهار کرد: این القاب ربطی به شیعه و سنی هم نداشته است و سادات سنی در قرون دوم و سوم زیاد داریم؛ تا این قرون ۳۶ هزار راوی در خراسان وجود داشته اند که نشان می دهد نشاط علمی بسیار زیادی در این منطقه در دوره امام رضا(ع) و تا مدتی بعد و قبل از آن وجود داشته است که روایت سلسله الذهب را طبق گزارش ابن حجر عسقلانی ۲۰ هزار نفر دست به قلم شده و نوشته اند که عدد بسیار قابل توجهی است. این افراد بالای پشت بام ها و در کوچه و خیابان ایستاده بودند و وقتی علی بن موسی الرضا این روایت را فرمودند داد می زدند و به گوش مستمعین می رساندند.

استاد دانشگاه قرآن و حدیث با بیان اینکه شش نفر صاحبان صحاح سته هم در خراسان تحصیل کرده اند، اضافه کرد: در مورد اینکه چه کسی لقب رضا را برای امام رضا(ع) به کار برده است بین شیعه و سنی اختلاف نظر وجود دارد؛ اهل سنت غالباً می گویند مامون این تعبیر را به کار برده است یعنی وقتی ایشان را به عنوان ولیعهد انتخاب کرد گفت الرضا زیرا در بین شیعیان در آن زمان ناراضیان زیادی از حکومت وی وجود داشتند و معتقد بودند که ما باید با حکومت بجنگیم و در صورت موفقیت، حکومت را به الرضا من آل محمد(ص) بدهیم و مامون چون قصد داشت این جنگ داخلی فروکش کند لذا تعبیر الرضا من آل محمد را به کار برد و این قیام ها متوقف شد؛ البته این ماجرا را طبری نقل کرده است.

تمجید اهل سنت از مادر امام رضا(ع)

وی اضافه کرد: نقل دیگر از شیعه است و آن اینکه لقب رضا در فرمایشات پیامبر(ص) وجود داشته است و چه بسا این لقب را خداوند برای امام رضا(ع) برگزیده است؛ امام جواد(ع) هم بر این مسئله تاکید و صحه گذارده اند که مامون این لقب را به امام رضا(ع) نداده است. شیخ احمد جامی که بارگاهی هم دارد بارها پیاده و با پای برهنه از تربت جام به زیارت بارگاه مطهر امام رضا(ع) رفته و برگشته است. او در معنای رضا گفته است که این لقب از سوی خدا برای این امام تعیین شده است. همچنین در منابع اهل سنت در مورد پدر و مادر امام(ع) مطالبی بیان شده است؛ در مورد مادرشان اختلاف وجود دارد ولی پدرشان موسی بن جعفر است؛ یکی از بزرگان نقشبندیه در مورد امام رضا(ع) گفته است که مادر ایشان از اشراف عجم بوده و افضل زنان در عقل و دین بوده است.

غلامعلی ادامه داد: شهادت امام رضا(ع) را اواخر ماه صفر در سال ۲۰۳ بیان کرده اند؛ سنشان در هنگام شهادت هم ۵۰ تا ۵۵ سالگی است؛ آن امام در سناباد خراسان به شهادت رسید و طوس در این محدوده نبوده بلکه محل دفن فردوسی است؛ سناباد روستای خوش آب و هوایی بوده است. مامون از مرو به بغداد برمی گشت و برخی سعایت کردند که اگر تو به بغداد بروی در آنجا افرادی تعصب به هارون یعنی پدر مامون دارند و اینکه تو امام رضا(ع) را به ولایتعهدی انتخاب کرده ای را برنخواهند تافت و علیه تو

قیام می کنند لذا مامون تصمیم به شهادت امام گرفت. مشهور مورخین و رجالیون اهل سنت گفته اند که امام رضا شهید شده است؛ ابن حبان و سمعانی این نظر را دارند؛ سمعانی در علم انساب سرآمد است. ابن حبان گفته است که آن امام از شریبتی که مامون به ایشان داد و مسموم بود به شهادت رسید.

تواضع خزیمه در برابر علی بن موسی الرضا(ع)

استاد دانشگاه قرآن و حدیث با بیان اینکه در آن دوران مرسوم نبود که برای میت بارگاه ایجاد کنند، اضافه کرد: هارون الرشید قبل از آن که امام رضا(ع) شهید شوند در محل کنونی یک بقعه ای داشت لذا امام را هم در همین مکان دفن کردند؛ ذهبی که در اهل سنت مشهور است و آثار زیادی هم دارد دو جا نقل کرده است که علی بن موسی، مشهد کبیری داشته است که به زیارت آن می رفته اند و گزارشاتی داریم که قبل از آن هم بحث زیارت وجود داشته است. حاکم نیشابوری هم گفته است شنیدم ابوبکر خزیمه در قرن چهارم که از ائمه حدیث است گفته ما به اتفاق چند نفر به زیارت علی بن موسی رفتیم و برخی از این افراد بارها به زیارت قبر ایشان رفته اند و احترام و تواضع و گریه و زاری ابن خزیمه در نزد قبر علی بن موسی همه ما را شگفت زده کرد.

غلامعلی با بیان اینکه ابن حبان در مورد امام رضا(ع) دارد که علی بن موسی الرضا از نخبگان و عقلا و بزرگان اهل بیت و بنی هاشم است و اگر از وی روایتی نقل شود، معتبر است و من به دفعات در طوس قبر ایشان را زیارت کردم، گفت: او می گوید وقتی مشکلی برای من پیش می آمد به زیارت قبر ایشان می رفتم و دعا می کردم و دعایم هم مستجاب می شد و مکررا هم این کار را انجام داده ام. ترمذی، سجستانی و ابن ماجه در بحث زکات و ایمان از امام رضا(ع) حدیث نقل کرده اند.

شروط ایمان

این حدیث پژوه ادامه داد: در منابع اهل سنت این روایت به وفور نقل شده است که پیامبر(ص) فرمودند: الایمان معرفه بالقلب...؛ ایمان سه چیز است؛ اول معرفت و شناخت است که با قلب رخ می دهد؛ دوم قول که به زبان است و سوم عمل یعنی تبعیت از امام(ع) است. این روایت، نبوی است و اباصلت گفته است که سند این روایت بسیار عالی است و اگر این سلسله سند را به فرد دیوانه بخوانند و دیوانه خوب شد مایه تعجب نیست. اباصلت ابتدا اهل سنت بود و بعدا شیفته امام و شیعه شد.

غلامعلی با بیان اینکه اهل سنت گزارش ورود امام رضا(ع) به مرو را مفصل و به زیبایی بیان کرده اند زیرا هم با حکومت همراه بودند و هم راوی و نویسنده زیاد داشتند و عمدتا نیشابوری ها هم سنی بودند، تصریح کرد: استاد بخاری به بخاری گفت که کتاب صحیح بنویس و او نوشت؛ این فرد به همراه دو نفر دیگر از بزرگان اهل سنت خطاب به امام رضا(ع) گفتند که حیف است شما از اینجا عبور کنید و حدیثی برای ما نخوانید؛ امام در همین جا و به درخواست این افراد، روایت مشهور سلسله الذهب را به شیوه اهل سنت نقل فرمودند. حدیثی ابی العدل قال حدثنی ابی الصادق المصدوق...؛ یعنی امام از امام کاظم(ع) و به این ترتیب تا نبی مکرم اسلام(ص) را در این روایت قید فرمودند و بعد فرمودند: لا اله الا الله حصنی فمن دخل حصنی امن من عذابی بشرطها و شروطها و انا من شروطها. همه افراد این سلسله سند محکم و عادل و درجه یک و پیشوا و فرزندان پیامبر(ص) هستند.

غلامعلی گفت: امام رضا(ع) در مدینه حدود یک سال کلاس حدیث داشتند در محلی که الان نام آن مسجد الاجابه است و قبلا مسجد بنوامیه بود هر روز حدیث می خواندند و احمد بن عامر طائی که سنی و از شاگردان آن حضرت بود این روایات را حفظ کرده و نوشته است. کتاب وی وارد خراسان شد و در بین علمای اهل سنت در بیش از ۱۵۰ سال با عنوان مسند و یا صحیفه الرضا منتشر شد و در این مجموعه ۲۰۰ حدیث با سلسله سند آن موجود است که این سلسله به پیامبر(ص) ختم شده است.